

ГОВОРОТ НА ПОЛИТИЧАРИТЕ ВО ПОЛИТИЧКИТЕ КАМПАЊИ: ФУНКЦИОНАЛЕН МЕТАДИСКУРСЕН ПРИСТАП ДО МАРКЕРИТЕ КОИ УПАТУВААТ НА АВТОРОТ И ВКЛУЧУВАЧКИТЕ МАРКЕРИ ВО ТЕЛЕВИЗИСКИТЕ ПРЕТСЕДАТЕЛСКИ ДЕБАТИ

Зорица Трајкова

9.1 Вовед

Изборот на лидерот на една држава е многу важен аспект од нејзиниот социополитички живот, бидејќи се бира кандидат којшто сноси одговорност како за внатрешната политичка состојба во државата така и за надворешната, затоа што станува главен претставник на земјата на меѓународната политичка сцена. За време на предизборната кампања, политичарите и партиите кои тие ги претставуваат вложуваат голема енергија и напор да осмислат стратегија на претставување која ќе биде најсоодветна и најубедлива за електоратот. Многу често во овој процес се вклучуваат и експерти (како јазични така и правни и политички) кои ги советуваат за најсоодветниот начин на себепрезентирање, а во одредени случаи тие дури и им ги пишуваат и политичките говори што ги држат за време на предизборната кампања. Главна компонента на убедувањето е способноста на говорителите (и пишувачите) да се претстават во позитивно светло и со тоа да им дадат кредибилитет на аргументите кои ги изнесуваат (Albalat-Mascarell & Carrío-Pastor, 2019, стр.86). Оттука, она на што треба да се посвети посебно внимание е градењето на соодветен *етос* или реторичко упатување на карактерот и авторитетот на говорителот (Kennedy, 1991; Murphy et al., 2014). За да изградат убедителен етос политичарите треба соодветно да го употребат јазикот за да: а) се претстават себе си и политичката партија на која и припаѓаат во најдобро светло и б) го воспостават и да го одржат контактот со електоратот (Трајкова, 2018, стр.69). Според Трајкова (2018) овие два аспекта се исклучително важни бидејќи даваат увид во перцепцијата која ја имаат политичарите за сопствената улога и улогата на нивната партија во општеството, како и за нивниот однос со граѓаните како потенцијални гласачи. Ова најчесто го постигнуваат со употреба на соодветни лингвистички и метадискурсни средства (Hyland, 2005a).

Метадискурсот кој претставува коментар на самиот дискурс, е главно класифициран како текстуален и интерперсонален од страна на многу автори (Crismore & Farnsworth, 1990; Crismore et al., 1993; Hyland, 2005a) кои за основа ја земаат функционалната поделба на јазикот од Халидеј (Halliday, 1974). Маркерите кои упатуваат на авторот - self-mentions (заменките во прво лице и присвојните придавки (*jac/ I, мене/ me, мое/ mine, исклучувачко¹ ние/ exclusive we, наш/ our, наше/ ours*)) и вклучувачките маркери – engagement markers (заменките (*mi/ you, твое/ your, вклучувачко² ние/ inclusive we*), прашањата (реторички и кратки прашања со сугериран одговор), директивите во форма на апели за акција (главно императиви како: *гледај, забележи, земи предвид*)³ (Hyland, 2005a, стр. 53) спаѓаат во групата на интерперсонални маркери бидејќи со нив говорителите (пишувачите) се проектираат себеси во текстот (говорен или пишан) како луѓе од доверба, компетентни, авторитетни и чесни личности, градејќи ефикасен етос, и воедно воспоставуваат емоционален, интимен однос со слушателите (читателите) вклучувајќи ги во дискурсот обидувајќи се директно да влијаат на нивното расудување, на тој начин градејќи ефикасен патос (Трајкова, 2019, стр.28). Повеќемина автори (Crismore et al., 1993; Dafouz-Milne, 2008) ги ставаат овие две категории на Хајланд во една, наречена *коментар* (commentary). Кои средства ќе изберат говорителите (пишувачите) да ги употребат во говорниот (пишаниот) текст зависи од целта што сакаат да ја остварат со него и од очекувањата на целната група (Hyland, 2004, стр. 110). Дали авторот експлицитно ќе се прикаже во текстот зависи од него самиот, односно, како што смета Куо (Куо, 1998, стр. 123), од употребата на одредени лични заменки во даден контекст, или дури присутноста или отсутноста на личните заменки во текстот често покажува како гледаат авторите на себе, каква е нивната врска со публиката и со заедницата на која ѝ припаѓаат.

Постојат бројни јазични истражувања на претседателски дебати (Isotalus, 2011 (во Финска); Cabrejas-Peñuelas & Díez-Prados, 2014 (во Шпанија)), како и анализи на употребата на овие два типа метадискурсни маркери во различни жанрови (Hyland, 2001; 2002a; 2002b; Trajkova, 2013; 2014; 2015), но и многу чиј научен фокус бил токму на употребата на личните заменки и нивните реторички функции во политичките говори и дебати (Fetzer & Bull, 2008; Proctor & Su, 2011; Boyd, 2013; Roitman, 2014; Albalat-Mascarell & Carrio-Pastor, 2019).

На пример, Фецер и Бул (Fetzer & Bull, 2008) ја анализирале употребата на личните заменки во политичките интервјуа на британските политичари и востановиле дека комуникативната стратегија на преголема (или премала)

¹ Го исклучува соговорникот (публиката/ гледачите/ слушателите).

² Го вклучува соговорникот (публиката/ гледачите/ слушателите).

³ Хајланд (Hyland, 2005a) ги вклучува и извиците и дополнителниот коментар (повикување на заедничко знаење) во оваа група но за целите на ова истражување се фокусираме само на гореспоменатите.

вклученост во аргументите може да се употреби за зголемување на валидноста на самите аргументи, но и за избегнување на одговорноста. Во својата анализа на употребата на заменката за прво лице множина во американските политички интервјуа и дебати, Проктор и Су (Proctor & Su, 2011) утврдиле дека политичарите ги користат заменките со цел подигање на националните чувства и за постигнување на различни политички цели. Понатаму, Бојд (Boyd, 2013) ја анализира употребата на концептуалните метафори и заменките во американските претседателски дебати од 2008 година и заклучува дека со нивната употреба политичарите градат два различни морални модели преку кои ги артикулираат вредностите на двете главни политички партии. Роитман (Roitman, 2014) го анализира градењето на етос од страна на француските кандидати за претседатели во телевизиските дебати и доаѓа до заклучок дека тие градат етос преку употребата на заменки за прво лице и негација, кои им помагаат да изградат негативен имиџ на противкандидатите, а позитивен за себе си. Понатаму, Албалат-Маскарел и Карио-Пастор (Albalat-Mascarell & Carrio-Pastor, 2019) ја анализирале употребата на маркерите кои упатуваат на авторот во телевизиските политички дебати помеѓу американските претседателски кандидати, претставници на Демократската и Републиканската партија и откриле дека кандидатите на Републиканската партија (Трамп и Пенс) употребуваат поголем број на маркери споредено со кандидатите од Демократската партија (Клинтон и Кејн). Тие исто така се разликувале и во однос на реторичките улоги со кои се труделе да воспостават авторитет, посебно Трамп и Клинтон кои се обидуваат да ги засилат стереотипите со кои биле и претходно асоцирани заради социо-политичките улоги кои ги имале во општеството и пред кандидатурата.

Овој труд има за цел да ја истражи употребата на маркерите кои упатуваат на авторот и вклучувачките маркери, како и дискурсните функции кои се изразуваат со нив во политичките телевизиски дебати. Со цел да се види дали политичарите во принцип употребуваат слични јазични средства за да упатат на себеси и да воспостават контакт со гледачите или употребата на овие маркери зависи од културата на која ѝ припаѓаат, анализата се фокусира на корпус од финалните дебати помеѓу последните македонски и американски кандидати за претседатели. Очекувањата се дека истражувањето ќе овозможи да се добие увид во начинот на кој политичарите вербално преговараат за *етосот* и воспоставуваат „интимен“ однос (односно *патос*) со гледачите, односно гласачкото тело. Во овој контекст трудот се обидува да даде одговор на следните истражувачки прашања:

1. Кои се најзначајните разлики во употребата и дистрибуцијата на маркерите кои упатуваат на авторот и вклучувачките маркери од страна на македонските и американските претседателски кандидати?

2. Која е разликата на употребата на маркерите помеѓу кандидатите кои победиле на изборите (Бајден и Пендаровски) и оние кои ги изгубиле изборите (Трамп и Силјановска-Давкова)?
3. Кои реторички односно дискурсни функции се изразени преку употребата на овие маркери и дали има разлики помеѓу припадниците на двете земји (култури) и на двете политички партии (десничарска и левичарска)?

Во продолжение даваме опис на корпусот и методологијата врз која е направено истражувањето.

9.2 Методологија на истражувањето

Корпусот за анализа се состоеше од телевизиски дебати на претседателски кандидати. Политичките дебати се аргументативни текстови кои имаат за цел да ги убедат гледачите, потенцијалните гласачи, да гласаат на изборите. Тие исто така се одржуваат за да им овозможат на претседателските кандидати да ја претстават својата политичка програма и со тоа директно да влијаат на одлуката на гласачите. Нивната дијалогска структура се базира на наизменично земање збор од страна на политичарите, гости во дебатата. Истражувањето се фокусираше на последната дебата помеѓу македонските кандидати за претседатели, Стево Пендаровски и Гордана Силјановска-Давкова (одржана на телевизијата 24 вести на 03.05.2019, водител Младен Чадиговски⁴) и последната дебата помеѓу американските кандидати за претседатели, Џо Бајден и Доналд Трамп (одржана на Belmont University, Nashville, Tennessee на 22.10.2020, водител Кристен Велкер (Kristen Welker) од NBC⁵). Политичарите ги претставуваат двете најголеми лево- и десно- ориентирани партии во двете држави, СДСМ и ВМРО во првиот случај и Демократи и Републиканци во вториот случај. Левичарите и десничарите и во двете земји имаат слична идеологија (види Трајкова, 2018, стр. 71). Десничарите, на пример, и во двете земји, се повеќе ориентирани кон христијански вредности, се стремат да постигнат либерален капитализам, да ги намалат даноците, општествените и здравствените придобивки, се стремат за полиберална трговија и помала инволвираност на владата во сите аспекти на општественото дејствување. Од друга страна, пак, левичарите и во двете земји се обидуваат да ги зголемат здравствените и општествените права на граѓаните, се борат за граѓанско општество и поголема инволвираност на владата во него.

Во САД претседателските избори се одржуваат на секои 4 години, и во текот на предизборната кампања кандидатите учествуваат на неколку дебати.

⁴ Дебатата беше транскрибирана од авторот, а може да се погледне на <https://www.youtube.com/watch?v=98J0nxa068s>.

⁵ Транскриптот од дебатата може да се најде на <https://www.debates.org/voter-education/debate-transcripts/october-22-2020-debate-transcript/>.

Правилата и ограничувањата во однос на претседателските дебати се поставуваат од страна на двата организациски табори на кампањите и од Комисијата за претседателски дебати (CPD). Општата структура на дебатата се состои од 90 минути, поделена на 6 сегменти од по 15 минути, адресирајќи најпопуларни општествени теми. Во конкретниот случај кандидатите дебатираа на следните теми: борбата со Ковид-19, американските фамилии, расите во Америка, климатските промени, националната безбедност и лидерството. Кандидатите добиваат по 2 минути да одговорат на поставено прашање, а потоа следува дебата.

Во Република Северна Македонија форматот на дебатата го одлучува секоја телевизиска кука посебно. Конкретната дебата транскрибирана и анализирана за целите на ова истражување е во времетраење од 2 часа во која водителот (како и гостите во публика) поставува неколку прашања од општествено значење на кои кандидатите одговараат во точно определено време – од 1 минута до 1,5 минути за одговор, а потоа следува дебата во која имаат по 1 минута за реплика и 30 секунди за контра реплика. Некои од темите на кои кандидатите дебатираа беа важноста на претседателската функција, улогата на претседателот во мултиетничка држава, реформи во судството, проблемите со пописот, двојазичноста, односите со соседните земји и Преспанскиот договор.

За целите на ова истражување и појасно прикажување на резултатите, од транскрибираните текстови беа посебно издвоени обраќањата на секој претседателски кандидат. Во табелата подолу се прикажани големината на секој текст и вкупниот број на обраќања, односно земање збор. Анализирањето на податоците се вршеше и компјутерски и рачно. Прво со програмата *concordance AntConc 3.2.3w*, како и со *Wordsmith tools*: софтверот за издвојување на зборовите со најголема фреквентност, *Key Words/ Клучни зборови* од Мајк Скот (Mike Scott, 1998), ги издвоивме сите употреби на заменките (лични, присвојни) во избраните текстови, а потоа, преку рачна анализа определивме кои употреби имаат, а кои немаат метадискурсна функција на маркери кои упатуваат на авторот и вклучувачки маркери.

Табела 9.1: Корпус за анализа

Транскрибиран текст	должина на текст (зборови)	должина на текст (реченици)	обраќања
ПД-Бајден.txt	7063	526	84
ПД-Трамп.txt	7779	676	121
ПД-Пендаровски.txt	9224	407	145
ПД-Силјановска.txt	7504	507	152

Треба да се спомене дека во однос на анализата на заменките во македонскиот корпус, беше земено предвид тоа што во македонскиот јазик често лицето не е експлицитно употребено, но тоа се прикажува во самата форма на глаголот, па сите такви употреби беа регистрирани и посебно анализирани. На крај, секоја употреба на маркерите беше посебно анализирана во поширокиот контекст за да се одреди нејзината реторичка функција.

Пред да се направи анализата поставивме неколку хипотези, и тоа:

1. сметавме дека употребата на маркерите ќе биде различна помеѓу македонските и американските кандидати;
2. сметавме дека ќе има разлика и некаква корелација во употребата на маркерите од страна на кандидатите кои победија на изборите и оние кои изгубија;
3. сметавме дека ќе постои разлика во однос на реторичките функции кои се изразени со употребата на метадискурсните маркери од страна на сите политичари.

9.3 Резултати и дискусија

9.3.1 Дистрибуција и употреба на маркерите кои упатуваат на авторот

Резултатите од анализата на употребата на маркерите кои упатуваат на авторот покажаа дека американските кандидати, посебно претставникот на Републиканската партија Доналд Трамп, упатуваат на себе си почесто од македонските кандидати.

Табела 9.2: Дистрибуција на маркерите кои упатуваат на авторот

маркери кои упатуваат на авторот (на 1000 збора)		Пендаровски		Силјановска -Давкова		Бајден	Трамп
I	експлицитно <i>јас</i> + гл.	22,1	5,4	26,7	8,1	21,1	32,4
	Јл. во глаголот		16,4		18,5		
me	мене ми/ме	3,0		2,4		2,4	4,1
my	мој/а/е/и	1,6		1,2		3,5	1,5
we (exclusive)	исклучувачко <i>ние</i> +гл.	6,9	1,2	3,5	0,7	11,6	13,4
	Јл. множ. во глаголот		5,7		2,8		
our (exclusive)	наш/е/а/и (исклучувачко)	-		-		0,4	-
us (exclusive)	нам (ни) (исклучувачко)	-		-		0,6	0,4
Total	Вкупно	33,6		33,8		39,6	51,8

Анализата исто така покажа дека најупотребувани се заменките за прво лице еднина и множина (исклучувачко). Како што може да се види од табела 9.2, оние кандидати кои изгубија на изборите упатуваат на себе си, најчесто преку употреба на личната замена „јас“ почесто од другите двајца кандидати, што е посебно забележливо кај претставникот на Републиканската партија Доналд Трамп. Овие резултати се разликуваат од оние на Трајкова (2018) каде што беше анализирана употребата на овие маркери од страна на претседателските кандидати во нивните предизборни говори. Тогаш се покажа дека кандидатите кои победија на изборите упатуваа почесто на себе си. Оваа разлика може да се должи на различните типови политички текстови: говор наспрема дебата.

Од резултатите се забележува и дека американските кандидати употребуваат почесто исклучувачко „ние“ во кое најчесто ја вклучуваат партијата или власта на која припаѓаат, посебно бидејќи Трамп настапуваше како кандидат за претседател по втор пат, а Бајден, пак, како поранешен потпретседател (2009–2017, за време на претседателствувањето на Барак Обама). На пример во (1) Доналд Трамп употребува *исклучувачко ние* за да зборува за себе и својата влада:

- (1) So, as you know, 2.2 million people, modelled out, were expected to die. *We* closed up the greatest economy in the world in order to fight this horrible disease that came from China.

[Па, како што знаете, се очекуваше да починат 2,2 милиони луѓе. *Ние* ја затворивме најголемата економија во светот за да ја победиме оваа ужасна болест што дојде од Кина.] (ПД-Трамп)

Што се однесува на реторичките функции кои се изразени преку употребата на маркерите кои упатуваат на авторот, посебно на личната замена за 1л.еднина, анализата во голем дел ги покажа истите резултати како и истражувањето на Албалат-Маскарел и Карио-Пастор (Albalat-Mascarell & Carrio-Pastor, 2019) во кое говорителите најчесто употребуваат „јас“ за да го изразат своето мислење (*Јас*) *мислам/верувам/сметам*, нивните планови и политики, каде што заменката најчесто се употребува со идно време (*Јас*) *ќе направам/ќе решам*, или да зборуваат за нивните политички и лични искуства (*Јас*) *сум бил претседател/советник*. Следејќи ја оваа анализа, издвоивме неколку дискурсни функции изразени преку употребата на личната замена за прво лице еднина и глаголот кој следува.

9.3.2 Дискурсни функции на маркерите кои упатуваат на авторот

1. *Јас* контекстуално

Оваа функција беше изразена кога говорителите се обидуваа да се постават во самиот дискурс, да го коментираат сопствениот говор преку контролирање, обзервирање и оценување на ефектот на своите зборови во текот на дебатата

Албалат-Маскарел и Карио-Пастор (Albalat-Mascarell & Carrio-Pastor, 2019, стр. 94). Нивната цел во овој случај не е политичка туку е главно интерактивна бидејќи тие се фокусираат на разјаснување на сопствените аргументи, преку употреба на замена во прво лице и глаголи како: *Јас велам, кажувам, одговарам, прашувам* итн. Примерите (2)–(5) ја демонстрираат ваквата употреба.

- (2) ...Only the really –*I hate to say this* – but those with the lowest IQ, they might come back.

[... Само оние кои навистина – *не сакам да го кажам ова* – но тие со најниска интелигенција, тие може да се вратат.]⁶ (ПД-Трамп)

- (3) Well, *I'll tell you what*, I hope he doesn't look at me because what's happening here is ...

[Па, *да ви кажам право*, се надевам не ме гледа мене бидејќи она што се случува сега тука е...] (ПД-Бајден)

- (4) Значи не ме интересираат телефонски разговори. *Зборувам* дека попис мора да има според европските стандарди... (ПД-Силјановска-Давкова)

- (5) Значи, *ви велам*, нема одредба во Законот која вели, вие како македонка, претпоставувам дека сте македонка, дека мора да учите албански. (ПД-Пендаровски)

2. *Јас* доказно

Дискурсната функција *Јас доказно* се изразува преку употребата на личната замена во прво лице и глаголи на перцепција како *гледа, слуша* итн. и глаголи кои опишуваат искуства и секојдневни обврски како *среќава, посетува* итн. На овој начин говорителите се претставуваат себе си како добро информирани политичари кои ги базираат своите аргументи на докази без разлика дали станува збор за нешта осведочени од нив самите или од некој друг (обично се цитираат зборови на некои почитувани експерти). Примерите (6)–(9) јасно ја прикажуваат ваквата употреба на личната замена за прво лице.

- (6) I haven't heard Joe use the term because I'm not sure he knows what it represents or means, but *I have heard Obama* use it.

[Не сум го слушнал Џо да го користи терминот бидејќи не сум ни сигурен дека знае што значи, но сум *го слушнал Обама* како го користи.] (ПД-Трамп)

- (7) *When I met with Xi*, and when I was still vice president, he'd say...

[*Кога се сретнев со Кси*, кога сè уште бев потпретседател, тој ќе рече...

⁶ Сите примери од англискиот корпус се преведени од авторот.

- (8) *Слушам* се почесто такви тези да се бира претседателот во собранието. Јас сум против тоа. (ПД-Силјановска-Давкова)
- (9) Во 2001 и 2004 сум бил државен службеник... (ПД-Пендаровски)

3. *Јас* мисловно

Реторичката функција *Јас мисловно* се изразува преку употребата на личната замена за 1. лице еднина со когнитивни глаголи како *мисли, верува, се согласува* итн. Говорителите најчесто на овој начин ги споделуваат своите ставови и мислења. Тогаш, кога се цврсто уверени во својот став ги комбинираат и со засилувачи (Hyland, 2005a) како *целосно, навистина, силно*, итн. за да го потенцираат и потврдат и воедно да се дистанцираат од опонентот и неговото мислење. На пример:

- (10) *And I think you owe an explanation to the American people.*
[*И (јас) мислам дека му должите објаснување на американскиот народ.*] (ПД-Трамп)
- (11) *I think health care is not a privilege, it's a right.*
[*(Јас) Мислам дека здравството не е привилегија, тоа е право.*] (ПД-Бајден)
- (12) *Да, се согласувам со констатацијата, затоашто...* (ПД-Пендаровски)
- (13) *Не, јас мислам дека ние ја заврtevме тезата обратно.* (ПД-Пендаровски)

4. *Јас* креатор на политика

Оваа реторичка функција се изразува најчесто кога политичарите ги искажуваат своите политички планови и намери доколку победат на изборите преку употребата на лична замена за прво лице со глаголи во идно време како *ветува, планира, има намера* итн. На пример:

- (14) *First of all, I called my accountants – under audit. I'm going to release them as soon as we can.*
[*Како прво, ги ставив моите сметководители – под инспекција. Ќе ги пуштам штом можеме.*] (ПД-Трамп)
- (15) *...I'll create \$1 trillion more in economic growth than his proposal does, not on climate just on the economy.*
[*...Ќе создадам 1 трилијон долари повеќе за економски раст во споредба со неговиот, не за климата, само за економијата.*] (ПД-Бајден)
- (16) *Сега сите овие закони кои се блокирани...сите тие уште првиот ден ќе ги погледнам и ќе видам што е во интерес на граѓаните ќе ги потпишам веднаш без одложување.* (ПД-Пендаровски)
- (17) *Јас самата нема да го употребувам изразот РСМ туку РМ.* (ПД-Силјановска-Давкова)

5. Јас рефлексивно

Оваа реторичка функција се изразува кога политичарите го свртуваат вниманието на нив самите. Според Албалат-Маскарел и Карио-Пастор (Albalat-Mascarell & Carrio-Pastor, 2019, стр. 95) оваа категорија може да се подели на два дела: *Јас рефлексивно лично искуство* и *Јас рефлексивно политичко искуство*. Политичарите обично ги изразуваат овие реторички функции кога сакаат да споделат свое сопствено искуство, лични или политички достигнувања со цел да се претстават себе си како авторитетни, искусни личности со кредибилитет. На пример, во примерите (18)–(21) политичарите зборуваат за некој аспект од нивниот живот со цел да се истакнат себе си и, доколку е можно, со тоа да го дискредитираат противничкиот кандидат.

- (18) *I can tell you from personal experience that I was in the hospital, I had it. And I got better...*

[Можам да ви кажам од лично искуство дека бев во болница, и јас добив. И оздравев...] (ПД-Трамп)

- (19) *I have not taken a single penny from any country whatsoever, ever, number one. Number two, I have released all of my tax returns.*

[Не сум земал ни едно денарче од никоја земја досега, никогаш, како прво. Како второ, објавив налозите за платен данок.] (ПД-Бајден)

- (20) *Јас сум човек со интегритет.* (ПД-Пендаровски)

- (21) *Сум била научник познат за разлика од вас за кој никој не дознал.* (ПД-Силјановска-Давкова)

Примерите (22)–(25), пак, ја претставуваат употребата на лични заменки и глаголи со кои се опишува одредено политичко искуство и се изразува реторичката функција *Јас рефлексивно политичко искуство*.

- (22) *I sold – while he was selling pillows and sheets – I sold tank busters to Ukraine.*

[Јас продадов – кога тој продаваше перници и чаршафи – јас и продадов уништувачи на тенкови на Украина.] (ПД-Трамп)

- (23) *I made it clear, as a spokesperson for the administration when I went to China...*

[Им ставив јасно до знаење, како портпарол на администрацијата, кога бев во Кина...] (ПД-Бајден)

- (24) *Јас како правник, како професор по право, велеам дека кога нешто не е никнато на правен начин тоа е спорно.* (ПД-Силјановска-Давкова)

- (25) *Јас сум непартиски кандидат и јасно е на луѓето и во 2016 кога бев кандидат и пред тоа дека јас имам свое јас.* (ПД-Пендаровски)

Во продолжение, направивме анализа и на дистрибуцијата на дискурсните функции во корпусот (види табела 9.3).

Табела 9.3: Реторички функции изразени со личната замена за 1л.ед.

Реторички функции на лична замена за 1л. единица (на 1000 збора)	Пендаровски	Силјановска-Давкова	Бајден	Трамп
јас (контекстуално)	6,3	6,9	3,5	4,5
јас (доказно)	1,8	2,8	1,1	3,9
јас (мисловно)	5,7	4,8	1,6	4,6
јас (креатор на политика)	3,1	4,8	6,2	2,3
јас (рефл. лично искуство)	1,3	2,7	1,4	2,4
јас (рефл. политич. искуство)	3,8	4,7	7,2	14,7

Од анализата се гледа дека *Јас контекстуално* е скоро двојно почесто употребено од македонските политичари. Тоа може да се должи на културна разлика во однос на тоа како политичарите во двете земји коментираат на сопствениот говор. Дискурсната функција *Јас доказно* е најчесто изразена од Доналд Трамп, но исто така и Силјановска-Давкова почесто ја изразува споредено со останатите двајца политичари. Една од можните причини за честата употреба од страна на Доналд Трамп е потребата да се докажува бидејќи тој сè уште е претседател во време на дебатата. Секако и неговата политичка кариера е доста богата, па може да се повикува на различни искуства како доказ и поткрепа на своите аргументи. Што се однесува до изразувањето на оваа дискурсна функција од страна на Силјановска-Давкова, според нас тоа е очекувано и произлегува од нејзината професија, бидејќи како научник таа често се повикува на други извори за покрепа на своите аргументи.

Дискурсната функција *Јас мисловно* е најмалку употребена од Бајден. Очигледно неговиот начин на изразување се разликува од останатите кандидати, бидејќи, пак, следната функција *Јас креатор на политика* е употребена најчесто од него. Значи дека тој во дебатата во поголем дел се фокусира на неговите планови за иднината т.е. на она што би го направил доколку е избран за претседател. Затоа и веројатно електоратот го избира него за претседател. На крај, *рефлектирачкото Јас со фокус на личното искуство* беше изразено од сите политичари релативно слично, додека, пак, *Јас рефлектирачко политичко искуство* беше значително повеќе изразено од американските кандидати, особено од тогашниот претседател Доналд Трамп. Тој, за разлика од неговиот противкандидат, веројатно сметал дека треба повеќе да зборува за неговото дејствување за време на мандатот, кое според него е позитивно, и на тој начин да повлијае на гледачите т.е. гласачите.

9.3.3 Дистрибуција и употреба на вклучувачките маркери

Во продолжение на претходната, направивме анализа и на употребата на вклучувачките маркери од страна на политичарите. Како што може да се види

од резултатите претставени во табелите 4 и 5 подолу, сите политичари често употребуваат вклучувачки маркери, но она што е забележливо е дека тие се почесто употребени од кандидатите што ги изгубија изборите, Трамп и Силјановска-Давкова (31,4 и 32,7 пати на 1000 збора).

Табела 9.4: Дистрибуција на вклучувачките маркери – заменки

Вклучувачки маркери (на 1000 збора)		Пендаровски		Силјановска-Давкова		Бајден	Трамп
we (inclusive)	експлицитно <i>ние</i> + гл. (вклучувачко)	6,2	1,6	7,3	2,5	8,8	6,6
	1л. множ. во глаголот		4,6		4,8		
you	експлицитно <i>вие</i> + гл.	13,7	3,3	23,9	6,0	12,5	20,1
	2л. во глаголот		10,4		17,9		
your	ваше	0,9		0,4		2,1	1,8
our (inclusive)	наше (вклучувачко)	2,0		0,9		0,7	2,8
us (inclusive)	нас ни	0,9		0,1		2,4	0,1
	нам ни	0,2		0,1			
Total	Вкупно	23,9		32,7		26,5	31,4

Забележителна е нивната поголема употреба на личната замена за второ лице споредено со другите двајца кандидати. Во продолжение ќе ги разгледаме најчестите употреби на вклучувачките заменки.

Анализата покажа дека вклучувачките лични заменки за второ лице множина, односно *вклучувачкото ние*, имаше главно генеричка употреба и преку него политичарите ги вклучуваа сите Македонци/Американци или самата држава.

(26) Тука постојат неколку компоненти, не само дали Турција бара од *нас*, и *ние* мора да испорачаме бидејќи *ние* сме суверена држава исто така. (ПД-Пендаровски)

(27) Пописите не се прават само заради етничко пребројување туку заради планирање образование, здравство, социјална заштита. Значи *ние* во тој поглед сме една сива зона. (ПД-Силјановска-Давкова)

(28) *We're in a situation where there are thousands of deaths at the moment.*

[*Ние сме во ситуација во која се соочуваме со илјадници смртни случаи во моментов.*] (ПД-Бајден)

(29) *You know, with North Korea, we're not in war. We have a good relationship.*

[Знаете, со Северна Кореа не сме во војна. *Ние* имаме добри односи со неа.] (ПД-Трамп)

Во овој контекст и вклучувачките присвојни заменки (*наш/а/е/и*) скоро секогаш беа употребени за да се зборува за заедничка припадност: *нашата земја/економија, нашето право, нашите избори* итн.

(30) Околу ова, се разбира, дека одлуката се носи во согласност со *нашето право*, со *нашиот правен поредок*. (ПД-Силјановска-Давкова)

(31) Со *нашата покана* за НАТО, или со ова што го гледаме забрзано 12-те нотификации од 29-ти до крајот на годината, здравје Боже, очекуваме тоа да заврши. (ПД-Пендаровски)

(32) It was the single biggest problem, he thought, that *our country* had.

[Тој сметаше дека тоа беше единствениот најголем проблем што го имаше *нашата земја*.] (ПД-Трамп)

Што се однесува до употребата на личната замена за второ лице, политичарите ја употребуваа со три значења:

1. генеричко, како во примерите (33)–(35):

(33) *You* have 525 kids not knowing where in God's name they're going to be and lost their parents.

[*Имате* 525 деца и немате појма жити Бога каде ќе бидат и си ги изгубиле родителите.] (ПД-Бајден)

(34) *You can't* do this. *You can't* keep this country closed.

[*Не можете да го направите ова. Не можете да ја држите оваа земја затворена.*] (ПД-Трамп)

(35) Европеизацијата е дома. Значи *вие* треба дома да се европеизирате. (ПД-Силјановска-Давкова)

2. директно кон гледачите

(36) Well, I'll tell *you* what...what's happening here is *you know* who I am, *you know* who he is, *you know* his character, *you know* my character, *you know* our reputations for honor and telling the truth.

[Па, *видете* што ќе ви кажам ... она што се случува сега тука е, *вие знаете* кој сум јас, го *знаете* него кој е, *вие* го *знаете* неговиот карактер, го *знаете* мојот карактер, *вие* ги *знаете* нашите репутации за чест и искреност.] (ПД-Бајден)

(37) Well, *you* have to understand the first time I ever heard of Black Lives Matter...

[Па, *вие* мора да разберете дека првиот пат кога слушнав за Black Lives Matter...] (ПД-Трамп)

(38) Госпоѓата Силјановска-Давкова одамна е во ЕУ, со својата работа, *можете* да проверите на интернет. (ПД-Силјановска-Давкова)

3. директно кон противкандидатот

(39) I ran because of *you*. I ran because of Barack Obama, because *you* did a poor job.

[Јас се кандидирав заради *вас*. Се кандидирав заради Барак Обама, бидејќи *вие* не работевте добро.] (ПД-Трамп)

(40) *You* have not released a single solitary year of your tax return.

[*Вие* немате приложено листа за вратен данок ни една година.] (ПД-Бајден)

(41) *Чекајте, вие кажувате* еден куп лаги на моја сметка и тоа смее да се дозволи? (ПД-Пендаровски)

(42) *Вие сте* најодговорниот! (ПД-Силјановска-Давкова)

Третата употреба на личната замена за второ лице, директното обраќање кон противкандидатот беше најчестата од страна на сите кандидати, иако најмалку беше употребена од Бајден.

Во однос на употребата на прашањата и директивите, она што се истакнува од резултатите претставени во табела 9.5 е дека американските претседателски кандидати употребуваат многу повеќе директиви за разлика од македонските политичари. Директивите вообичаено се користат од говорителите за да преземат контрола и да покажат авторитет. Тие не се просто команди туку според Хајланд (Hyland, 2005a) нивната употреба претставува комплексна реторичка стратегија која се употребува од говорителите за да им објаснат на соговорниците или слушателите како треба да го разберат нивниот говор. Хајланд (Hyland, 2002b) разликува три типа на директиви: физички, когнитивни и текстуални. Во нашиот корпус беа употребени само физички (со кои се тераат соговорниците или гледачите да извршат некој физички чин, како *гласај, види* итн.) и когнитивни директиви (со кои соговорниците или гледачите се наведуваат кон когнитивен чин, односно кон употреба на разумот за да сфатат нешто, како *разберете, сфатете* итн.) (Види Hyland, 2005b, стр.372; и Hyland, 2004, стр. 101).

Табела 9.5: Дистрибуција на вклучувачките маркери – прашања и директиви

Вклучувачки маркери (процентуален приказ од вкупниот број реченици)		Пендаровски	Силјановска- Давкова	Бајден	Трамп
questions	прашања	7,4	6,1	6,7	6,7
directives	директиви	1,2	0,8	4,6	3,7

Во примерите (43)–(45) е прикажана употребата на физички директиви во корпусот, во која политичарите им се обраќаат или на гледачите или на својот противкандидат и ги тераат да направат нешто за да се уверат во нивните зборови.

(43) *Go, look at them. 22 years of my tax returns.*

[*Одете погледнете ги. 22 години враќам данок.*] (ПД-Бајден)

(44) *Take a look at what's happening in Pennsylvania.*

[*Видете што се случува со Пенсилванија*] (ПД-Трамп)

(45) *Бујрум прочитајте* на академија.еду. (ПД-Силјановска-Давкова)

Во примерите (46) и (47) е прикажана, пак, употребата на когнитивни директиви со кои политичарите ги тераат соговорниците или гледачите да разберат нешто.

(46) *Think about what the President knew in January and didn't tell the American people.*

[*Размислете што знаеше претседателот во јануари а не им кажа на Американците.*] (ПД-Бајден)

(47) *Guess what, it would be a nuclear war, and he does have plenty of nuclear capability.*

[*Замислете, ќе има нуклеарна војна а тој нема многу нуклеарна способност.*] (ПД-Трамп)

Во корпусот се среќаваа и таканаречени гранични случаи, како во примерите (48) и (49) во кои се употребуваат глаголи кои навидум ги тераат соговорниците или гледачите на некој физички чин, а всушност во суштината изразуваат когнитивен чин, нешто што треба да се разбере со посебно внимание.

(48) *Look, all he does is talk about shutdowns.*

[*Видете, сè што тој прави е зборува за затварања.*] (ПД-Трамп)

(49) *Видете, јас почитувам устав, вие го сменивте уставот.* (ПД-Силјановска-Давкова)

Во секој случај, заклучокот е дека американските кандидати употребуваат многу повеќе директиви како интерактивна стратегија споредено со македонските и тоа може да е некоја културна или просто стилска разлика која би можело да се испитува подлабоко на поголем корпус.

9.4 Заклучок

Ова истражување имаше за цел да ја анализира употребата на интерперсоналните метадискурсни маркери кои упатуваат на авторот и вклучувачките маркери во телевизиските дебати помеѓу последните македонски и американски претседателски кандидати. Со оглед на тоа што

дебатата како жанр е интерактивна, сметавме дека анализата ќе покаже значајни резултати во однос на употребата на личните замени со метадискурсна функција како и дискурсните функции изразени со нив.

Резултатите од анализата ги потврдија нашите хипотези во однос на разновидноста на употребата на маркерите од страна на политичарите и од двете земји, како и помеѓу победниците и оние кои ги изгубија изборите. Имено, што се однесува до употребата на маркерите кои упатуваат на авторот, истражувањето покажа дека личната замена за прво лице е најмногу експлоатирана токму од оние кандидати кои ги изгубија изборите, Трамп и Силјановска-Давкова, и дека тие за разлика од другите двајца политичари најмногу ја изразуваа *Јас доказно* дискурсната функција. Од друга страна, пак, американските политичари Трамп и Бајден, споредено со македонските многу повеќе ја употребуваа личната замена за прво лице множина, исклучувачки, најчесто за да зборуваат за своето политичко искуство, за владата односно власта која ја претставувале преку изразување на дискурсната функција *Јас рефлексивно политичко искуство*, едниот како претседател, а другиот како потпретседател на Америка. Треба да се спомене исто така дека сегашниот претседател на Америка, Бајден, за разлика од останатите кандидати, најчесто ја употребува личната замена за прво лице за да изрази дека е *Јас креатор на политика* и да зборува за неговите планови доколку стане претседател, а исто така, споредено со другите кандидати најмалку ја изразува реторичката функција *Јас мисловно*.

Во однос на резултатите од анализата на вклучувачките маркери, се покажа дека нив најмногу ги употребуваат политичарите кои ги изгубија изборите. Посебно ја употребуваат личната замена за второ лице и тоа за да им се обраќаат директно на противкандидатите. Очигледно, таа стратегија не е многу убедлива. На крај, анализата исто така покажа и дека американските политичари за разлика од македонските употребуваат повеќе директиви, што може се должи на културна разлика во однос на перцепцијата на дебатата како жанр.

Ова истражување, иако е направено на релативно ограничен корпус, дава увид во тоа како употребата на овие метадискурсни категории од страна на политичарите влијае врз креирањето на нивниот авторитет и кредибилитет односно етос, и „емотивната“ врска со гледачите, т.е. гласачите, патос.

Користена литература

На латиница

- Albalat-Mascarell, A. & Carrio-Pastor, M.L. (2019). Self-representation in political campaign talk: A functional metadiscourse approach to self-mentions in televised presidential debates. *Journal of Pragmatics* 147, 86–99.
- Boyd, M. S. (2013). Reframing the American dream: *Conceptual metaphor and personal pronouns* in the 2008 US presidential debates. In P. Cap & Okulska, U. (Eds.), *Analyzing Genres in Political Communication: Theory and Practice* (pp. 297–320). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins B.V.
- Cabrejas-Peñuelas, A., & Díez-Prados, M. (2014). Positive self-evaluation versus negative other-evaluation in the political genre of pre-election debates. *Discourse and Society* 25(2), 159–185.
- Crismore, A. & Farnsworth, R. (1990). Metadiscourse in Popular and Professional Science Discourse. In Nash, W. (Ed.), *The Writing Scholar, Studies in Academic Discourse* (pp. 118–136). Sage Publications, Inc.
- Crismore, A., Markannen, R., & Steffensen, M. (1993). Metadiscourse in persuasive Writing. A Study of Texts Written by American and Finnish University Students. *Written Communication* 10 (1), 39–71.
- Dafouz-Milne, E. (2008). The pragmatic role of textual and interpersonal metadiscourse markers in the construction and attainment of persuasion: a cross-linguistic study of newspaper. *Journal of Pragmatics* 40(1), 95–113.
- Fetzer, A. & Bull, P. (2008). 'Well, I answer it by simply inviting you to look at the evidence' The strategic use of pronouns in political interviews. *Journal of Language and Politics*, 7(2), 271–289.
- Halliday, M.A.K. (1974). *Explorations in the Functions of Language*. London: Edward Arnold Publishers Ltd.
- Hyland, K. (2001). Humble servants of the discipline? Self-mention in research articles. *English for Specific Purposes* 20(3), 207–226.
- Hyland, K. (2002a). Authority and invisibility: authorial identity in academic writing. *Journal of Pragmatics* 34, 1091–1112.
- Hyland, K. (2002b). Directives: Power and engagement in academic writing. *Applied Linguistics*, 23(2), 215–239.
- Hyland, K. (2004). A convincing argument: Corpus analysis and academic persuasion. In Connor, U. & Upton, T. A. (2004). *Discourse in the Professions: Perspectives from corpus linguistics* (pp. 87–112). Amsterdam: John Benjamins B.V.
- Hyland, K. (2005a). *Metadiscourse. Exploring Interaction in Writing*. Bodmin, Cornwall: MPGBooks Ltd.

- Hyland, K. (2005b). Representing readers in writing: Student and expert practices. *Linguistics and Education* 16, 363–377.
- Isotalus, P. (2011). Analyzing Presidential Debates. Functional Theory and Finnish Political Communication Culture. *Nordicom Review* 32(1), 31–43.
- Kennedy, G. A. (1991). *Aristotle, on rhetoric: A theory of civic discourse*. New York: Oxford University Press,.
- Kuo, C. (1998). The Use of Personal Pronouns: Role Relationships in Scientific Journal Articles. *English for Specific Purposes* 18(2), 121–138.
- Murphy, J. J., Katula, R.A. & Hoppmann, M. (2014). *A synoptic history of classical rhetoric*. New York/London: Routledge.
- Proctor, K. & Su, L.I. (2011). The 1st person plural in political discourse – American politicians in interviews and in a debate. *Journal of Pragmatics*, 43(13), 3251–3266.
- Roitman, M. (2014). Presidential candidates' ethos of credibility: The case of the presidential pronoun / in the 2012 Hollande-Sarkozy debate. *Discourse and Society* 25(6), 741–765.
- Trajkova, Z. (2013). Building authority and acknowledging the readers in newspaper editorials. Book of Proceedings of the First International Interdisciplinary Conference for Young Scholars in Social Sciences and Humanities *Contexts, Novi Sad, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad, 2013*, 93–108.
- Trajkova, Z. (2014). Active Participation within Written and Spoken Argumentation: The Use of Engagement Markers Across Different Genres. *Proceedings from the International conference FLTAL 2014, Burch University, Sarajevo, Applying Intercultural Linguistic Competence to Foreign Language Teaching and Learning*, 2179–2188.
- Trajkova, Z. (2015). Building Authority and Engaging the Readers in BA Graduation Papers. *Teaching Languages and Cultures. Faculty of Philosophy. University of Nish*, 2015, 131–146.
- Trajkova, Z. (2018). More on Political Discourse: Establishing Identity and Interacting with the Audience. *International Journal of Education TEACHER* 8(16), 69–83.

На кирилица

- Трајкова, З. (2019). *Метадискурс. Прагматичката улога на метадискурсните маркери при убедување*. Скопје: Дата Понс.